

Glumslövs kyrka

Lunds stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

KRISTINA SIMONSSON, 2015-12-04

jais
arkitekter

—

Svenska kyrkan
LUNDS STIFT

Glumslövs kyrka

Kvistofta församling, Helsingborgs kontrakt, Lunds stift, Glumslöv socken, Nedra Glumslöv 29:1, Landskrona kommun, Skåne län, Skåne

Beskrivning och historik

Kyrkomiljön

Glumslöv ligger vid kusten på västsluttningen mot Öresund mellan Helsingborg och Landskrona. Samhället omges av ett öppet jordbrukslandskap.

Glumslöv ligger inom ett område rikt på fornlämningar som visar att trakten varit bebodd länge. Ortnamn med efterledet -löv som i Glumslöv är en av de äldsta namnformerna och dateras till 0-800 e Kr. Glum anses komma från namnet på en bondehövding.

Från ett landskap med ensamgårdar samlades på 1200-1300-talet gårdarna i byar. Flera stenkyrkor byggdes i området på 1100-1200-talet, byggherrar var förmodligen den jordägande aristokratin. Socknarna bildas under denna tid.

1300-talet karaktäriseras av missväxt, pest och ödeläggelse, allt kyrkobyggande stod still. På 1400-talet var det ekonomiskt uppsving och många kyrkor valvslogs liksom Glumslövs kyrka. 1600-talet präglades av krig och oro med liten befolkningsökning, medan befolkningen ökade kraftigt under 1800-talet då kyrkan byggdes ut.

Glumslöv har bestått av två bondbyar, nedra och övre Glumslöv.

På en karta från 1774 består nedra Glumslöv av cirka 15 kringbyggda gårdar, varav tre av dem låg strax söder om kyrkan, de övriga låg i en rad en bit väster om kyrkan. Två av gårdarna vid kyrkan finns fortfarande kvar. Vid enskiftet 1805 flyttades flera gårdar ut i landskapet från kyrkbyn och marken som tidigare var uppdelad i små tegar samlades till större enheter intill gårdarna.

Glumslöv utvecklades ursprungligen kring jordbruket men från 1940-talet byggdes friliggande villor längs äldre gator. Från 1950-talet och till idag byggdes sammanhängande småhusområden. På 60-70-talet tillkom nya vägar och motorväg vilket innebar att flera gårdar revs. Glumslöv utvecklades till ett villasamhälle med många pendlare. 2001 fick Glumslöv pågatågsstation som bidrog till ytterligare utbyggnad av samhället.

Glumslöv begränsas i öster av järnvägen och motorvägen. Väster om samhället ligger Glumslöv naturreservat med syfte att värna det öppna landskapet. Glumslöv har många utblickar från byn mot Öresund och Ven. Sydväst om Glumslöv ligger

naturreservatet Hilleshögs dalar med ett unikt backlandskap.

Dagens Glumslöv är främst ett villaområde men runt kyrkan finns äldre bebyggelse med en glesare karaktär än övriga byn.

Kyrkoanläggningen är omgiven av en äldre kringbyggd gård åt öster. Två äldre skolor, från 1846 och 1862, den senare numera församlingshem ligger norr om kyrkan.

Parkering, väg och villaområde gränsar åt väster. Åt söder gränsar väg, villaområde och en äldre kringbyggd gård som numera är bl a bibliotek och förskola.

Kyrkan på avstånd från väster.

Gamla skolan, nu församlingshem norr om kyrkan.

Kyrkobyggnaden

Glumslövs kyrka byggdes troligen under slutet av 1100-talet, enligt legenden 1193.

Den bestod då, enligt tidens romanska stil, av långhus och ett mindre kor.

Ingångsportaler har funnits i norr och söder vilket fortfarande finns synliga spår av.

Fönstren var antagligen, likt i många romanska kyrkor, små, högetsittande och

rundbågiga. Sannolikt byggdes tornet på 1400-talet och valv slogs i långhuset. Ett

vapenhus byggdes på södersidan troligen under 1500-talet.

Dagens större fönsteröppningar tillkom 1847 och en bredare dubbelytterdörr sätts in till vapenhuset 1868.

Kyrkan fick sitt nuvarande utseende 1872 genom att det gamla koret revs och långhuset förlängdes mot öster och att ett nytt bredare kor med en absid byggdes. Taklaget förnyades även detta år.

Vid en invändig renovering 1900 byttes tegelgolvet till viktoriaplattor och nya bänkar sattes in som målades med ekådring. Vid nästa renovering 1924 målades all inredningen pärlgrå, tornet och klockbocken förstärktes, tegeltaken koltjärades och den äldre altartavlan återfick sin plats. Handlingarna var av arkitekt Nils Blanck.

1940-42 breddades den södra ingången till långhuset och nya snidade dörrar sattes in. Den romanska portalen av sandsten ovanför ingången frilades i vapenhuset.

Korets glasmålningar av R Bergholtz sattes in 1951.

Orgelläktaren revs och en ny orgel placeras på golvet 1962.

Det röda tjärstrukna tegeltaket byttes till svartbrunt tegel 1968.

Nya träfönster efter äldre förlaga sattes in 1970 och 1977 fick absiden nytt koppartak. En invändig renovering efter handlingar av Öberg arkitektkontor genomfördes 1983 som innebar bland annat nytt tegelgolv i hela kyrkan. Valven isolerades, all inredning, väggar och valv målades.

2002 sattes en ny orgel in. Utvändig renovering 2003.

2012 gjordes markbeläggningen om vid entrén utvändigt för att öka tillgängligheten. Bänkarna målades och väggarna målades med silikatfärg invändigt.

Exteriör

Kyrkan består av torn, långhus, kor och ett vapenhus i söder. Torn och långhus har samma bredd medan koret är smalare och lägre och avslutas med en liten halvcirkelformad absid. Fasaderna är spritputsade med slätputsade omfattningar runt rundbågiga fönster- och dörröppningar och listverk. Taken är belagda med gråsvart taktegel och alla gavlar är trappstegsgavlar. Kor och absid är rikt dekorerade med kontreforter och listverk.

Delar av långhuset är romanskt från tidig medeltid, tornet och vapenhuset är från senmedeltiden och långhusets förlängning med kor är från 1872.

Kyrkans grundläggning är förmodligen en kallmur av natursten. De ursprungliga delarna i långhuset har murar av huggna kvadrar av helsingborgsandsten. Tornets murar består av stora gråstenar med inslag av tegel. Murverket i tillbyggnaden från 1872 består av tegel med inslag av återanvänt material. Gavelrösten och omfattningar runt fönster är av tegel.

På norra sidan av långhuset är delar av den romanska portomfattningen av sandsten synlig. Långhus, torn och vapenhus saknar sockel medan 1800-tals delarna har sockel avfärgad i vitt. På långhusets taklist går tydligt att se var förlängningen av långhuset skett där listen ändrar utseende.

Kor och absid har en rundbågsfris som taklist och har lister som ”ögonbryn” ovan fönstren. Koret har två strävpelare i varje hörn. Absidens fasad indelas med lisener sammanbundna med rundbågsfrisen, så kallat lombardiskt band.

Torn, långhus, kor och vapenhus har trappstegsgavlar som är dekorerade med blinderingsnischer. Torn och vapenhus är även dekorerade med rundbländen. Samtliga tinnar är avtäckta med tegel lika taket. Tornets tinnar är olikformade mot väster och öster, de är femton mot väster och nio mot öster.

Tornet har två ljudöppningar i alla väderstreck, åt tre håll är det raktäckta brädluckor som sitter i spetsbågiga nischer, medan de mot söder är större och stickbågiga. Tornet har flera ankarslutur och är dessutom förstärkt med fyra kraftiga bandjärn runt sydvästra hörnet, vilket tyder på att tornet haft problem med hållfastheten.

Fasad mot nordöst.

Fasad mot söder.

Fönstren sitter i rundbågiga slätputsade nischer. Fönstren i torn och långhus är stora, brunmålade, kopplade, småspröjsade träfönster. De delas med mittpost och tvärpost och i ovankant ett halvront fönster med radiell spröjsning. Solbänkarna är av gråmålad betong. Det finns även ett runt gjutjärnsfönster i koret och två små gjutjärnsfönster i absiden.

Kyrkan har tre ingångar, huvudingång i vapenhuset mot söder, ingång till absiden i öster och en ingång till tornets övre våningar i väster. Huvudingången är en dubbeldörr med fyllningar av lackad ek i en svagt rundbågig öppning. Absidens enkeldörr i rundbågig nisch är också med uppbyggda fyllningar av lackad ek. Dörren till tornet sitter högt, var tidigare ett fönster, och nås med stentrappa. Det är en smal enkeldörr med brunmålade fyllningar som sitter i en rundbågig nisch med tre språng. Tornets, långhusets och korets sadeltak är täckta med gråsvarta tegelpannor. Absidens hjälmtak täcks av koppar. Hängrännorna är av koppar medan stuprören är utbytta till brun plåt.

Rester av den romanska nordportalen. Kor och absid mot öster.

Ingång till tornet i väster.

Interiör

Från söder nås det rymliga vapenhuset. Golvet är belagd med rött tegel lagt på flatan, väggarna är putsade och vitmålade. Taket är platt, vitmålat med infälld belysning. Rester av den romanska sydportalen och välhuggna sandstenskvadrar är synliga i väggen ovanför ingången till långhuset. Denna övre del av väggen är oputsad. Genom en dubbeldörr av ek med fyllningar med reliefmönster nås långhuset.

Kyrkorum.

Kyrkorummet består av tornets bottenvåning där orgeln är placerad, långhus och upphöjt smalare kor i öster.

Öppna bänkar står på ömse sidor om mittgången i långhuset. Bänkarna är indelade i tre kvarter eftersom sidogången till huvudingången delar södra kvarteret. Predikstolen står vid södra väggen och dopfunten vid norra väggen i långhusets östra del.

Golvet är belagt med rött tegel lagt på flatan lika vapenhusets golv. Tegelgolvet ligger även under bänkarna, i kor och sakristia. Under orgeln i tornet ligger däremot brädgolv. Väggarna är putsade och vitmålade.

Långhuset täcks av tre kryssvalv, varav två är från 1400-talet och ett från kyrkans utvidgning på 1800-talet. Ribborna är fyrkantiga och vilar på tresprångiga pilastrar, de äldre är utan kapital, de nya valven vilar på pilastrar med kapital. Sköld och gördelbågar är svagt spetsbågiga.

De rundbågiga bruna träfönstren från 1970 sitter i djupa nischer. Fönstren är kopplade, det inre glaset är antikglas, handtagen är moderna vridhandtag.

Kor och sakristia

Tribunbågen mellan långhus och smalare kor är rundbågig. Koret är upphöjt tre steg och trappa och golv är belagda med samma tegel som långhusets golv. Väggar och valv är lika långhusets valv från 1800-talet.

Koret har två fönster med glasmålningar av Ralph Bergholtz. I norra fönstret syns kyrkan högt belägen som ett landmärke som den ser ut från havet. Fiskare i en båt drar in sina nät. I det södra fönstret skildras utsikten från kyrkan över böljande fält och en såningsman går i mitten och sår frön. Fönstren är likt gamla gotiska fönster indelade med stagjärn.

Bakom altaruppsatsen med altarskrank finns sakristian. Altarskranket i nygotisk stil har två dörrar krönta av tympanonfält som bärs upp av spiralvridna kolonner.

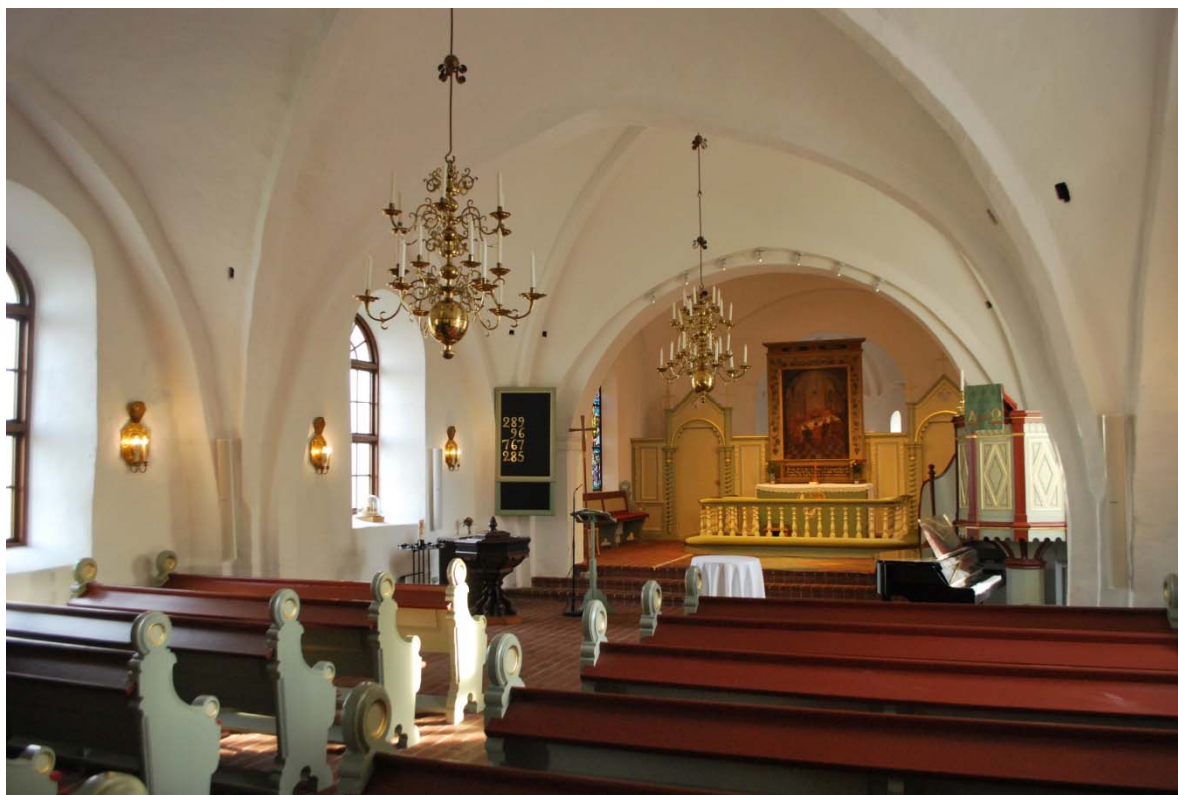
Sakristian avslutas med en liten absid. Denna är täckt med ett hjälmvalv med fyrkantiga ribbor som vilar på väggen. I absiden finns en dörr mot kyrkogården.

Tornet

I tornets bottenvåning är orgeln placerad direkt på golvet, ett gråmålat brädgolv. Ett kryssvalv utan ribbor vilar direkt på väggen utan pilastrar. Valvet är förmodligen samtida med när tornet byggdes. Tornet har två fönster lika långhusets.

Från en yttre ingång på tornets västsida leder en murad smal trappa upp till tornets övre våningar. På 1 1/2 plan finns en avsats där tornets valv är synligt. Härifrån finns en lucka ut till långhusets vind. Takstolarna är av fur från 1872. Valven är isolerade.

Skvallerhålen, ventilationsöppningarna i valven i kyrkorummet, är öppna och anslutna med rör för att komma ovanför isoleringen. Tornets plan två och tre har brädgolv och väggarnas gråstenar är synliga. På plan två finns teknikskåp, på plan tre står klockstolen. Runt ljudöppningarna finns tegel. Fasta trästegar leder upp till torn toppen, tornets övre delar är byggda av tegel.

Långhuset mot öster.

Långhuset mot väster.

Koret.

Vapenhuset med rester av den romanska sydportalen.

Inredning och inventarier

Altare av lackad ek av okänd ålder.

Altartavla från 1684 med nattvardsmotiv av okänd konstnär. Tavlan övermålades 1830 med motivet Kristi himmelfärd. Målningen såldes på auktion vid kyrkans tillbyggnad 1872. Den köptes av byns gästgivare och återinsattes i kyrkan 1923. 1937 tog konservator Oswald fram den ursprungliga nattvardsmålningen.

Altarringen, har kvadratisk plan och består av svarvade, gråmålade balusterdockor mellan tygklädd överliggare och knäfall.

Dopfunten av ek från 1600-talets förra del. Åttasidig cuppa. Skaftet är omgivet av utsågade voluter. Foten är en åttasidig platta. Locket är prytt med flätband och en druvklasknopp.

Predikstolen är av målat trä från 1874. En femkantig korg står på en pelare. Varje sida har en profilerad fyllning av en romb stående i en rektangel. Sidorna avdelas med pilastrar. I ovankant finns en bård av cirklar. Korgen är målad i grönt, rödbrunt och grått.

Bänkinredningen, från 1900, är öppen. Bänkarna målades om 2012. Gavlarna är snirkligt figursågade och avslutas i ovankant med en cirkel. Ungefär samma typ av bänkar finns i Härslöv och Kvistofta. Gavlarna är grönmålade, sitsarna rödbruna och ryggarna med ramverk och fyllningar är målade i rödbrunt och ljusgrått.

Orgeln, tillverkades 2002 av orgelbyggare Karl Nelson. (Orgeln är kyrkans tredje orgel, tidigare orglar sattes in 1893 och 1962). Orgeln är indelad i fem fält med ett högre mittparti. Piporna är synliga och i ovankant av varje fält finns snidade trädekorationer i form av blad. Sniderierna på orgeln är av konstnär Susanne Sundström. Orgeln är målad i gråa toner med förgyllningar på sniderierna. Orgeln kompletteras med ett

digitalt piano.

Storklockan är gjuten 1824 av Lars Olofsson i Malmö. *Lillklockan* är omgjuten 1752. Båda klockorna har inskriptioner.

Korfönster.

Orgel.

Predikstol.

Kyrkogården

Den äldsta delen av kyrkogården var liten, hade en rektangulär form och omgav kyrkan som är placerad i kyrkogårdens västra del. 1862 utökades kyrkogården åt norr med en smal remsa och 1920 ytterligare åt norr med en triangelformad markbit. Därefter fanns planer på att utöka kyrkogården åt söder 1945, men arkeologiska fynd fördröjde länge anläggandet. Här hittades flera föremål från vikingatid till 1500-tal. Det dröjde till 1980 innan den nya södra utvidgningen invigdes. Här anlades minneslund och 2010 en askgravlund.

Kyrkogården omges av fogade gråstensmurar, bokhäckar och lindar. Mot söder är muren en stödmur eftersom kyrkan ligger på en svag sluttning. Lindarna är hamlade på äldre delen och friväxande på nya delen. Gångarna är mestadels av singel, men även av gatsten och nylagda grå byastensplattor. På gamla kyrkogården på södra sidan finns flera högresta stenar av diabas från omkring sekelskiftet 1800/1900 i form av bl. a obelisker. Kyrkogården är öppen utan träd men med flera vintergröna buskar på gravarna. Gravplatserna är enligt sent 1800-tals ideal omgärdade av buxbom och täckta av singel. Lantbrukare är den vanligaste titeln på stenarna men även ett flertal skeppare finns som visar på läget nära kusten. Poeten Gabriel Jönsson vilar på Glumslöv kyrkogård. På hans gravsten står ”Självsjöng jag blott en liten stund. Sjung för mig evigt Öresund!” Längs häcken mot väster står en rad med återlämnade stenar.

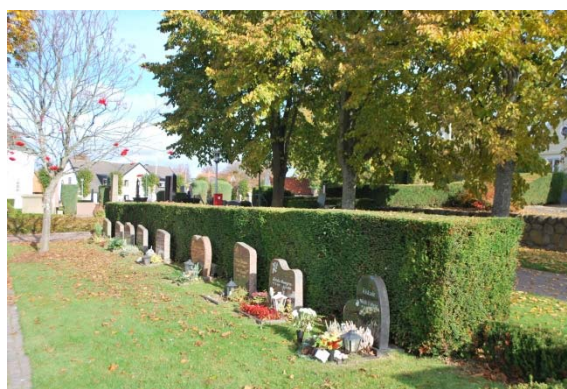
Lindar och en stor kastanj växer mellan nya och gamla kyrkogården. Nya kyrkogården har gravar placerade längs vintergröna rygghäckar. Stenarna, låga och horisontella utan titlar är placerade i gräs med en liten planteringsyta framför. Minneslunden innehåller bl. a ett vattenspel och är inramad av vintergröna häckar och en mur. I minneslunden är en sten med skålgropar placerad som hittades vid den arkeologiska utgrävningen av den utvidgade kyrkogården. Askgravlunden är en rektangulär sten med namnbrickor utformade som löv.

Byggnader på kyrkotomten

Ett bårhus finns i nordöstra delen av kyrkogården. Huset har vitputsade fasader och trappstegsgavlar. Tak och tinnar är belagda med röda tegelpannor.

Gamla kyrkogården söder om kyrkan.

Nya kyrkogården.

Kulturhistorisk karaktärisering för Glumslöv kyrkoanläggning

Glumslöv ligger vackert beläget på västsluttningen mot Öresund med utblickar mot havet och Ven. Byn ligger nära två natursköna områden, Glumslövs naturreservat och unika Hilleshögs dalar. Byn med gamla anor är numera utbyggt till ett villasamhälle. Rester av den äldre byn finns runt kyrkan. Två kringbyggda gårdar varav den ena gården numera är ombyggd till bibliotek och förskola ligger nära kyrkan. Två före detta skolor från 1800-talet gränsar till kyrkan.

Kyrkogårdens omgärdning av stenmurar, häckar och lindar är betydelsefull. Gamla kyrkogården är välbevarad enligt sent 1800-tals ideal med buxbomsinramning och singel på gravarna med flera höga gravstenar från tiden omkring sekelskiftet 1800/1900-tal. Nya kyrkogården karaktäriseras istället av rygghäckar av idegran längs vilka gravstenarna är placerade. Gränsen mellan gamla kyrkogården och utvidgningen är tydligt avläsbar.

Kyrkans exteriör karaktäriseras dels av medeltiden i långhus, vapenhus och torn men också av sent 1800-tal. Dock är takbeläggning, dörrar och fönster från 1900-tal men efter äldre förlaga.

Kyrkan uppfördes troligen under sent 1100-talet med långhus och kor. Ett västtorn och vapenhus byggdes till senare under medeltiden. 1872 revs koret och långhuset förlängdes och ett nytt kor med absid byggdes likt i många andra skånska kyrkor pga. den stora befolkningstillväxten. Glumslöv ligger nära kyrkorna i Fjärestad, Bårslöv och Kvistofta som alla har tidigmedeltida ursprung. Bland dessa är Glumslöv den kyrka som har mest medeltida murar kvar. De romanska murarna har god bearbetning vilket syns i de frilagda sandstenskvadrarna i nord- och sydportal.

Kyrkan har vitputsade fasader, tegeltak och rundbågiga dörr- och fönsteröppningar. Trappstegsgavlar finns på tornet, vapenhuset, långhuset och koret. Kyrkan framstår som en typiskt skånsk landsortskyrka. Nybyggnaden med kor och absid från 1872 skiljer sig i stil från den övriga kyrkan genom att de är rikt dekorerade med historiserande element som lisener, rundbågsfriser och strävpelare. Denna utformning har vanliga drag hos många sockenkyrkor som byggdes nya eller byggdes till under andra hälften av 1800-talet. Rester av nordportalens romanska rundbågiga sandstenskvadrar är synlig på norrsidan vilket har pedagogiskt och byggnadshistoriskt värde. Det gråsvarta taket ska referera till de tidigare tjärstrukna tegelpannorna.

Interiören präglas av många olika tidsskikt från 1100 till 2000-tal. I vapenhuset är övre delen av sydportalen bevarad och de välhuggna kvadrarna är oputsade vilket åskådliggör och visar en bit av hur kyrkan har sett ut när den byggdes på 1100-talet. Att ingången till kyrkan fortfarande är på södersidan ger en mycket lång kontinuitet. Nedre delen av portalen är dock förstörd med en bredare dörr. Snidade dörrar från 1940-talet leder in till långhuset.

Det ljusa kyrkorummet karaktäriseras av de vita väggarna och kryssvalv, rött tegelgolv, träfönster i djupa nischer och öppna bänkar. Skillnaden mellan 1400- och 1800-tals valv syns tydligt. 1800-talsdelen är välbevarad både exteriört och interiört även i inredningen. Fokus riktas mot koret med gotiskinspirerat altarskrank och en altartavla från 1684. Altartavlan har genomgått många öden, varit övermålad, såld, återförd till kyrkan och återfått sin ursprungsbild som skildrar nattvarden i milda färger. I koret finns också glasmålningar som tolkar Glumslövs omgivande landskap med fiskaren och såningsmannen i fokus. Bland inventarierna märks även en dopfont i trä med lock från 1600-talet vilket är tämligen ovanligt.

Tornet karaktäriseras av både 1400-tal och 2000-tal i fint samspel. Tornet har ribblösa valv som vilar direkt på murarna och valvet är förmodligen samtida med tornets tillkomst. På golvet i tornet står orgeln från 2002 med snidade trädekorationer.

Rekommendationer

- Bland inventarierna märks dopfont och altartavla från 1600-talet som bör tas om hand varsamt.

Skydd m.m.

Kyrkan och kyrkogården skyddas som kyrkligt kulturminne enligt 4 kap. kulturmiljölagen. Kyrkan och delar av kyrkogården ligger inom fornlämning Glumslöv 80:1 som är den ungefärliga utbredningen av Nedra Glumslöv by utifrån en lantmäterikarta från 1774. Kyrkoanläggningen ligger inom riksintresse kustzonen och inom länsstyrelsens Skånelinjen Per Albin-linjen.

Källor och litteratur

Skåne, Landskapets kyrkor, red. Markus Dahlberg, Riksantikvarieämbetet, (utkast) opublicerad 2012

Skånska kyrkor, Skånes hembygdsförbunds årsbok 1997, Arlov, 1997

Sockenkyrkorna – kulturarv och bebyggelsehistoria, Riksantikvarieämbetet, 2008

Underhållsplan Glumslöv kyrka 2005-09-12, Itark arkitektkontor, Helsingborg

Historiska vingslag kring fädernas kyrka i Glumslöv, Thore Öberg, Råå 1983

http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html?utm_source=fornsok&utm_medium=block&utm_campaign=ux-test

http://www.regionmuseet.se/rapporter_pdf/2014/2014_012.pdf

http://www.regionmuseet.se/rapporter_pdf/2012/2012-003.pdf

Övriga uppgifter

Denna rapport, en kulturhistorisk karaktäristik och bedömning av Glumslöv kyrka, Helsingborgs kontrakt, har upprättats av:

Kristina Simonsson, Arkitekt SAR/MSA (rapportförfattare, inventering och foto)

Karl Johan Kember (granskare),

Arkitekt SAR/MSA, Certifierad sakkunnig avseende kulturvärden,

JAIS arkitekter AB, Sundstorget 3, 251 21 Helsingborg, 042-14 92 30, www.jais.se

Inventeringsdatum: 2015-10-27

Färdigställd rapport: 2015-12-04

Glumslöv kyrka, - byggnadsbeskrivning

Stomme:	Murverk-natursten Murverk-sandsten Murverk-tegel
Fasadmaterial:	Puts-spritputs Puts-slätputs
Fasadkulör:	vit
Takform:	Sadeltak Hjälmtak
Taktäckningsmaterial:	Takpannor-lertegel-enkupiga
Byggnadsdel:	Torn-väster Långhus Kor-öster Kor-smalare Absid-halvrund Absid-öster Vapenhus-söder